

Nuotion pohjasta voi levitä sitkeä palo turvemaalla

From a camp fire to a wintry peat fire

Juha Rikala

Helsingin yliopisto, email: juha.rikala@helsinki.fi

Marraskuinen lauantaiamu valkeni tihkuisena ja tuulisena, kun kävelin pitkin tuttua polkua kohti Tampereella sijaitsevaa metsätyömaata raivaussahan, bensakanisterin, eväsrepun ja muiden tykötarpeiden kanssa. Kotona oli varoitettu edellispäivänä, että metsässä tulee mären oltavat; olihan koko päiväksi ennustettu kohtalaista sadetta. Olin kuitenkin varautunut sateeseen, eikä ylimääräistä kosteutta raivaussahatyössä usein edes huomaa, koska huomio keskittyy olennaiseen eli raivaamiseen. Paikallisen metsästysseuran kanssa oli sovittu, että hirvimiehet aloittavat jahtinsa toisaalla. Se oli hyvä päätös, ajattelin, vaikka raivaussahamies oranssinpunaisessa työasussa pitäisi kyllä erottaa hirvestä. Ääntelykin on kovin toisenlaista, mutta ei vara venettä kaada, kuten sanonta kuuluu.

Kiersin hakkuuaukon laitaa kohti päätepitettä, synkkää ojitettua korpikuusikkoa. Noin kahden hehtaarin kuvio, joka on merkitty metsäsuunnitelmassa muuttumaksi, oli tarkoitus raivata ennen tulevan talven harvennushakkuuta. Ojissa oli jonkin verran vettä syksyn sateiden jäljiltä. Muutamaa kuukautta aikaisemmin ne olivat olleet täysin kuivia. Silloin ojanpohjan jäljet paljastivat, kuinka hirvet olivat etsineet juomapaikkaa. Kuvion eteläpäässä sijaitseva lähde oli ne lopulta armahtanut. Laskin kantamukseni alas. Vielä ei ollut tarkoitus leiriytyä sen kummemmin. Sopivaa nuotiopaikkaa ehtisi kyllä miettiä, kun sen aika tulee.

Nykäisin sahan käyntiin ja aloitin raivuun edeten systemaattisesti ensimmäistä sarkaa

kohti koillista. Kuvion eteläpään tuulenkaadot haittasivat kulkemista. Tuumin, että onneksi niistä päästään eroon hakkuun yhteydessä. Työ sujui joutuisasti. Näytti siltä, että pahimmat saderintamatkin olivat kiertäneet minut. Vain aamuinen heikko tihutus jatkui. Puolilta päivin tuli aika tankata saha. Kohta olisi aika tankata myös sahuri. Sitä ennen päätin raivata toista sarkaa kohti taukopaikkaa.

Eväsreppu odotti noin kymmenen metrin päässä aloituskohdasta ja muutaman metrin päässä lähimmästä ojasta. Vaikka vaatteet eivät juurikaan olleet kastuneet, tuntui olo kostealta. Tuntemusta pahensi luihin ja ytimiin pureutuva viima. Nyt oli aika sytyttää nuotio, lämmitellä sen loimussa ja syödä eväät. Polun varrella oli sopiva paikka. Pystyyn kuolleista alikasvoskuusista sai raivaussahalla pätkittyä sopivaa polttopuuta. Mukaan eksynyt vesuri sai luvan toimia kirveenä. Sen verran nihkeitä puut olivat, että aivan helposti nuotio ei syttynyt. Lopulta tuli otti vallan, ja nuotio alkoi lämmitellä. Kuuma tee ja eväsleivät olivat todellakin tarpeeseen. Etelän suunnalta kantautui kiväärin laukauksen ääni. Taas yksi hirvi pääsi hengestään.

Työ jatkui seuraavaa sarkaa pitkin kohti kuvion toista päätä. Puoli kolmen jälkeen alkoi hämärtää. Tyypillinen pimeä marraskuinen päivä, vain vaakasuojaan piiskaava räntä puuttui. Tarkistin puhelimen karttasovelluksesta tarkan sijaintini, kuvion rajan ja totesin, että en saa urakkaa tällä kertaa valmiiksi. Jatkoin kuitenkin vielä hetken. Vilkaisin jonkin ajan päästä kelloani

Kuva 1. Suunnittelematon paloaukea joulukuisena aamuna. Puut ovat kaatuneet palon seurauksena. (Kuva: Juha Rikala).

Fig. 1. The “unplanned” burnt area in a Norway spruce stand on a drained peatland site in the region of Tampere, southern Finland. The trees are fallen due to the fire. (Photo: Juha Rikala).

– 15:20. Oli luovutettava, alkoi olla liian hämärää ja voimatkin vähissä. Reilun puolen hehtaarin alue jääköön siis odottamaan seuraavaa kertaa. Kuvion ehtii kyllä tehdä valmiiksi ennen lumen tuloa, jos sitä edes tuleekaan, kun on tämä ilmastonmuutos. Hymähdin mielessäni.

Turvasaappaat tuntuivat raskailta ja olin kompastua jokaiseen kaatamaani näreeseen, kun raahustin takaisin taukopaikalle. Nuotiossa oli vielä joitakin elonmerkkejä, liekit olivat kuitenkin hiipumassa. Kuivattelin hetken kosteita sormikkaita ennen kuin aloin kerätä tavaroita kasaan. Nuotio oli vielä sammutettava ennen paluuta autolle. Potkin hiiltyneet kekäleet levälleen. Ne musertuivat saappaiden alla mustiksi hiiliksi. Näytti siltä, että viimeinenkin kipinä sammui. Vain kunttakerrokseen palanut aukko ja vieno savunhaju olivat muistuttamassa iloisesti loimuneesta tulesta. Oli aika lähteä.

Hieman yli kuukautta myöhemmin istuin luentosalissa kuuntelemassa opiskelijoiden esityksiä. Puhelimeeni tuli viesti. Siinä oli

karttapohja metsäpalstastamme ja reitti, jota metsästyskoira oli kulkenut. Kartassa oli rasti lähellä sitä paikkaa, jossa koira oli pysähtynyt ja jossa olin pitänyt evästaukoa. Hetken päästä ilmestyi uusi viesti, jossa tiedusteltiin, sopsisiko soittaa. Vastasin, että soitan takaisin, kun ehdin. Viestit alkoivat kuitenkin askarruttaa mieltäni. Mitä oli tapahtunut? Jokin onnettomuus?

Soitin takaisin ja sain kuulla, että metsäpalstallamme käryää. Ymmärsin samalla hetkellä, mistä oli kyse. Nuotioni ei ollut koskaan sammunut. Kylmä hiki nousi pintaan. Ei voi olla totta! Sain lisätietoja tapahtuneesta. Paikalla oli kaatuneita puita ja niiden alla kyti edelleen. Kertomukset eivät kuitenkaan täysin vastanneet mielikuviani oijen sijainnista ja tuulenkaadoista. Mitä ihmettä siellä oli tapahtunut? Minun oli päästävä selvittämään asia mahdollisimman pian. Palstalle oli matkaa lähes 200 kilometriä. Edessä oli uneton yö.

Kun seuraavana aamuna saavuin palstalle apuvoimien kanssa, oli näky epätodellinen. Toista-

Kuva 2. Hiiltynyt kanto muistuttamassa tapahtumasta. (Kuva: Juha Rikala).

Fig. 2. A charred stump resulting from the fire. (Photo: Juha Rikala).

Kuva 3. Palon seurauksena syntynyt neljän aarin pienaukko puoli vuotta palon jälkeen. (Kuva: Juha Rikala).

Fig. 3. A small-scale clearing of four acres (400 m²) after half a year elapsed since fire. (Photo: Juha Rikala).

kymmentä suurta kuusta oli kaatunut ristiin rastiin ja niiden juuret töröttivät nokisina kohti taivasta. Suurimmat kuuset olivat 25-metrisiä. Niin vain olivat niidenkin juuret palaneet poikki. Jossain kyti edelleen, koska rytökasan alta nousi savua.

Päivittely ei auttanut. Kaatuneet rungot oli selvittävä pois, jotta kyteviin kohtiin pääsisi käsiksi. Maa oli paikoittain polttavan kuumaa. Pian selvisi, että rungot olivat pääosin kunnossa: ne voisi katkoa tukeiksi ja kuitupuuksi. Juurakoihin pesiytyneet kytöpesäkkeet osoittautuivat kuitenkin sitkeiksi. Ainoa konsti oli kaivaa pui-

den juuristoihin lapiolla kuoppia, joihin sitten voi kantaa ämpäreillä vettä ojasta. Muutaman tunnin uurastuksen jälkeen viimeinenkin pesäke antautui.

Miten ihmeessä ”sammunut” nuotio oli alkanut kyteä? Miten tuli oli edennyt reilun kuukauden aikana? Miksi vesisateet eivät olleet sammuttaneet kytemistä? Vastauksia voi vain arvailla. Selvää on kuitenkin se, että nuotiosta oli jäänyt kunnan sisään jotain kytevää. Oliko nuotiopaikassa sitten jotain erityistä? Se oli suon ja kivennäismaan rajalla. Vuosikymmenten

takainen ojitus oli laskenut turpeen pintaa useita kymmeniä senttimetrejä. Laskenut maanpinta oli paljastanut puiden juurakot esille. Ne olivat siis hyvin otollinen kohde siinä vaiheessa, kun tuli pääsi niihin käsiksi. Kun tuli poltti puiden juuret poikki, kaatuivat ne osin päällekkäin. Tuli sai kyteä runkojen alla suojuassa. Edellisviikkojen sateet eivät olleet onnistuneet tukahduttamaan kytemistä, ja palo pääsi leviämään yhä eteenpäin.

Kylmiä väreitä nostattanut tapahtumaketju oli hyvä muistutus luonnonvoimista, eikä sitä ilmastonmuutostakaan voi sivuuttaa. Ruotsin ja Kalifornian metsäpalot ovat vielä kaikilla hyvässä muistissa. Marraskuu tai vesisadekaan eivät pelasta nuotion sytyttäjää, kun oikein huono tuuri käy. Onneksi lopullinen vahinko jäi tässä tapauksessa pieneksi. Positiivisesti ajateltuna kuvion rajalle muodostui noin neljän aarin koeala, jossa voi tarkkailla luontaista uudistumista tai vaihtoehtoisesti vertailla kuusen istutustaimien kehitystä viereiseen laikkumätästettyyn kuvioon. Täydennystaimiakin tuli jo tilattua, vaikka tuolloin ei ollut aavistustakaan siitä, mitä metsässä samaan aikaan tapahtui.

Summary: From a camp fire to a wintry peat fire

This is an account of what can happen if you make a camp fire in November. I was brush sawing the understory of a drained spruce mire in Tampere, southern Finland last November (10/11/2018). It had been planned to thin the spruce stand this winter. The weather forecast was for rain the whole day, but it only drizzled. After working all morning I made a camp fire close to a ditch to warm-up and to eat my packed lunch and then carried on working for some hours. By 3 p.m. I realized I would not be able to finish the job

before the darkness would come and that I would have to continue another day. So I returned to the fire place, collected my things, extinguished the fire (or so I thought), and walked back to my car thinking that was that.

However, a month later, in mid-December, I received a surprising message on my mobile: there was something strange going on at our wood lot – it was smoking. Apparently, the fire had not been fully extinguished. I spent a sleepless night before driving back those 200 km to the lot. The scene was unreal. Ten or so spruce trees, the tallest of which were some 25 m, had fallen down and their roots, now pointing towards the sky, were all charred and the ground under the trees was smoldering. We were not able to extinguish the fire before cutting the stems into logs and taking them away, and even then putting out some pockets of fire turned out to be really stubborn.

How was this possible? I was sure that the fire has been extinguished and anyway it was November. But it seems I was wrong. The fire had been made on a drained peatland close to mineral soil. It would seem that a piece of charcoal from the fire must have started to smolder and spread into the surrounding humus layer, burning the humus layer and roots so that the trees could no longer support themselves. There has been much discussion about climate change. As is known, last summer was very dry in Finland and northern hemisphere resulting in extensive forest fires in Sweden and California, USA. It would seem that the dryness of the humus layer had enabled the smoldering charcoal to reignite and take hold and spread. This was a good lesson for me – one has to be very careful with the fire. Fortunately, this time the losses were small. On the good side however, I now have the possibility to follow how well the burnt area will regenerate.